

Avdelningen för befolkning och välfärd
Jonas Olofsson

Möte i användarrådet för demokratistatistik 26 mars 2021

Närvarande:

Henrik Ekengren Oscarsson, ordförande, Göteborgs universitet (GU)
Anna Nyqvist, Valmyndigheten
Helena Bengtsson, Sveriges television (SVT)
Kalina Lindahl, Riksdagens utredningstjänst (RUT)
Paula Blomqvist, Kulturdepartementet
Björn Kullander, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Tiina Ekman, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)

Ej närvarande:

Sven Oskarsson, Uppsala Universitet
Fredrik Furtenbach, Sveriges radio (SR)

Närvarande från SCB:

Amanda Hansson, BV/DEM
Mikaela Järnbert, BV/DEM
Jonas Olofsson, BV/DEM
Johan Eklund, BV/DEM

1 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes utan invändning.

2 Informationsrunda – aktuell information från rådets ledamöter och SCB

Johan Eklund, SCB, berättade lite mer om vad som är Aktuellt från SCB och att det nu finns uppgifter om valdeltagande publicerat efter Regionala statistikområden (RegSO), vilket är en nivå mellan Demografiska statistikområden (DeSO) och kommunnivån. Uppgifterna hittas via SCBs webbplats, via Statistikdatabasen -> Ämnesövergripande statistik -> Registerdata för integration -> Statistik med inriktning mot val och valda. Att tillgängliggöra data kopplar till SCBs strategimål och särskilda satsningar i samband med den nya strategin.

Jonas Olofsson, SCB, informerade om publiceringen av Undersökningen av den lokala demokratin i kommuner och regioner som ägde rum den 17/3. Bl.a. uppgifter om vilka möjligheter medborgarna har att påverka mellan valen samlas in och publiceras. Även uppgifter om nämndorganisation, trygghetsarbete för de förtroendevalda, revision och samhällsinformation ingår i resultaten. Resultaten publicerades som en statistiknyhet och i Statistikdatabasen på SCBs webbplats. Vidare berättade Jonas att SCB planerar att utöka redovisningen av Partisynpatiuundersökningen med SSYK från och med våren 2021 och om förestående möte med Valmyndigheten.

Helena Bengtsson, SVT, lyfte svårigheterna med att publicera statistiska uppgifter i realtid med den risken för fel som det innebär och uppgifter som ändras efterhand. Även om Helenas exempel inte syftade på demokratistatistik och SCB kan detta möjligen vara ett diskussionsämne som användarrådet utvecklar framöver.

Tiina Ekman, MUCF, berättade om den ungdomspolitiska skrivelse med aktuella prioriteringar som regeringen har tagit fram och som rymmer en beskrivning av ungas situation och handlingsprogram kopplat till detta. Prioriteringarna liknar i viss mån tidigare prioriteringar: att stödja etablering på arbetsmarknaden, fritid och samhällsbygge. Men det har även tillkommit områden om psykisk hälsa och social inkludering. Skrivelsen innehåller 100 insatser och är i stor omfattning redan pågående aktiviteter. Det som rör delaktighet och inflytande ingår i myndighetens arbete med demokratin 100 år. Därutöver skulle MUCF vilja kunna påbörja arbete med skolval redan i år, men brist på medel gör att det inte är möjligt. Ytterligare en nyhet är att MUCF har fått ett uppdrag att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin. I det påbörjade arbetet ingår sju kommuner och en region, uppdraget ska fortsätta även efter 2021 och tanken är att det ska spridas till andra kommuner och regioner efterhand.

Anna Nyqvist, Valmyndigheten, informerade om att förberedelser kopplat till Sametingsvalet håller på att övergå i genomförande. Valdagen är 16 maj. Registrering av partier och kandidater blev klart förra veckan. Två filmer om brevröstning har tagits fram. Brevröstning är en metod av röstande med ovanligt många underkända röster. Många brevröstar i detta val och genom att nå ut via Sameradio och TV hoppas man kunna avhjälpa problemet med underkända röster i stor utsträckning. Informationen kommer även kunna användas vid nationella val framöver. Inför valen 2022 publicerade Valmyndigheten första mars den statistik som används för att beräkna valkretsarnas storlek. Vidare behöver Valmyndigheten prioritera hårt, då de inte har den budget som behövs. Cirka 70 procent av resurserna går till nytt IT-stöd som ska användas vid valen 2022. I kommande möte med SCB blir fokus därför framförallt på filformat och visionerna för dokumentation och presentation får vi återkomma till längre fram. I samarbete med

Valforskningsprogrammet vid GU m.fl. överväger Valmyndigheten att undersöka väljarnas upplevelser av röstandet vid kommande val.

Björn Kullander, SKR, berättade att fokus i stor utsträckning är att hjälpa kommuner och regioner att hantera pandemin. Inom demokratiområdet är det fokus på fullmäktige-, styrelse- och nämndmöten o.s.v., som i högre utsträckning blir digitala. Detta har undersökts via en enkät till alla kommuner och regioner. Både förekomst men också upplevelse, i de flesta fall har det fungerat bra med digitala möten. Men i vissa fall har det överklagats och SKR önskar en översyn av lagstiftningen för att förenkla för medlemmarna att använda digitala möten. Vidare använder SKR SCBs statistik i stor utsträckning, både lokala demokratin men även om förtroendevalda – som blir underlag till regionala rapporter. Statistiken kommer användas när SKR tillsammans med regeringen kommer uppmärksamma 100 år av demokrati. Det är även en rapport om politisk organisation på gång för att skapa en överblick hur det ser ut i nuläget. Något som för närvarande ses över på många håll inför nästa mandatperiod. Demokratidagar 14 och 15 april med aktuella frågor om demokratin ur ett lokalt och regionalt perspektiv.

Paula Blomqvist, Kulturdepartementet, berättade om att satsningen för att uppmärksamma att demokratin firar 100 år går in i en intensivare fas. Dels tillsammans med SKR men också i form av ett antal regeringsuppdrag som olika myndigheter har fått. Vidare kommer Kultur- och demokratiministern att delta i olika sammanhang för att uppmärksamma 100 årsjubileet. I övrigt är delbetänkandet Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning (SOU 2021:7) på remiss. Bland annat föreslås ändringar i vallagen som innebär att valadministrationen ska ta över ansvaret för utläggning av valsedlar och att det i alla förtidsröstningslokaler ska vara en röstmottagare som är ordförande.

Kalina Lindahl, RUT, berättade att det är full fart, men inte så mycket kopplat till demokratistatistiken just nu. Men bland annat har ett internt statistiksystem satts, vilket innebär en stor kvalitetsförbättring internt då det förenklar arbetet. Förhoppningsvis kan det innebära mer och bättre statistik från riksdagen om den parlamentariska processen framöver. Ett uppdrag med koppling till demokratistatistiken är att RUT har tagit fram underlag till forskare vid Uppsala universitet som tittar på jämställdheten i riksdagen. I övrigt är det fortsatt arbete med 55 ledamöter på plats i lokalerna. Det förväntas bli fler uppdrag med koppling till demokratistatistik nästa år inför och i samband med valen.

Henrik Ekengren Oscarsson, GU, berättade om Polarisering i Sverige som publicerades samma dag som användarrådsmötet för vilken Henrik var redaktör och som har skrivits inom ramen för SNS Demokratiråd.

Boken bygger på valundersökningar men även andra källor. Vidare har SOM-institutet sitt årliga seminarium 31 mars, som denna gång blir helt digitalt. Och fler antologier är på gång i vår, en bok baserad på valundersökningarna med arbetsnamnet "Folkviljans förverkligande" kring åsiktsrepresentativitet m.m. SOM-institutets antologi publiceras i juni. Det blir även en särskild Göteborg-SOM-bok i och med att staden firar 400 år i år. Henrik skriver om lokal demokrati och det går att gå ner på väldigt fina nivåer i och med att flera undersökningsomgångar läggs samman. Och som Anna Nyqvist redan berättat är det nya område om hur väljarna upplever själva röstningen till 2022 års valundersökning. Ytterligare ett samarbete sker med polisen rörande valsäkerheten i samma undersökning.

3. Mandatperiodrapport

Amanda Hansson och Mikaela Järnbert presenterade SCBs förslag på en ny mandatperiodrapport. SCB planerar en ny redovisning av demokratistatistik som samlar den statistik som produceras under en mandatperiod, framförallt avseende Partisymptiundersökningen och annan statistik kring riksdagsvalet. En sådan rapport är bland annat ett sätt att leva upp till den av SCB uttalade målsättningen att öka inslagen av analys i statistikredovisningen. Under det kommande året kommer vi utarbeta form och innehåll för en mandatperiodsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under 2022 och förslaget, som användarrådet var positivt till, är att rapporten ska publiceras inför valen i september. Utöver SCBs statistik ska den även innehålla kontextuella uppgifter om viktiga händelser under mandatperioden som kan ha påverkan på opinionen.

Användarrådet var genomgående positiva till den föreslagna rapporten och det ökade analysanslaget i sammanhanget. En fråga som flera av användarrådets ledamöter lyfte var att de gärna ser inslag av regionala och lokala analyser i en sådan rapport, alternativt i en egen rapport. SCB tar med sig frågan om denna dimension och återkopplar hur vi väljer att göra med lokal och regional statistik kopplat till mandatperioden.

4. Databasseminarium

Jonas Olofsson berättade om det databasseminarium som SCB planerar den 21 maj. Bakgrunden är att en kraftansträngning i SCBs strategi är att tillgängliggöra öppen data. Det finns sedan tidigare mycket demokratistatistik i Statistikdatabasen. Vi har även på senare tid utökat vad vi publicerar framförallt avseende förtroendevalda och valdeltagandeundersökningen. Utöver SCBs statistikdatabas kommer även MUCF presentera Ung idag och Rådet för kommunala analyser presenterar sin databas KOLADA. Seminariet, som kommer vara avgiftsfritt, fokuserar på tillgänglighet och funktionalitet i databaserna. Därutöver kommer Sven Oskarsson vid Uppsala universitet vara

moderator och presentera hur insatser för ökat valdeltagande kan utvärderas med SCBs totalräknade valdeltagandeundersökning. Inbjudan skickas ut i mitten av april. Användarrådet tycker att det är en bra idé med ett databasseminarium, en grupp som skulle kunna vara särskilt intressant att försöka få med på seminariet är datajournalister.

5. Artiklar - 100 år av demokrati

Jonas Olofsson informerade om hur arbetet med SCBs artiklar kopplade till 100 år av demokrati och demokratistatistik fortgår. Tre artiklar har publicerats, den första om könsfördelning i kommunfullmäktige, publicerades 2019. Två artiklar har hunnits med 2021. Den första om toppar och dalar för riksdagspartierna under demokratins första 100 år. Den andra handlade om kvinnors och mäns rösträtt och röstande och även könsfördelningen i riksdagen under samma period.

Det återstår att skriva ett antal artiklar under året. Kommande artiklar kommer behandla folkomröstningar, på nationell, såväl som lokal nivå, politiskt intresse och partipreferenser och eventuella skillnader mellan kvinnor och män, i vilken utsträckning grupper som har erhållit rösträtt under de 100 åren utnyttjar sin rösträtt. Det finns även tankar på att skriva om hur partipreferenser skiljer sig mellan olika generationer och om det finns skillnader mellan män och kvinnor avseende detta, samt något sammanfattande om det svenska EU-medlemskapet utifrån SCBs demokratistatistik.

Användarrådet tycker det är många bra och intressanta uppslag. Ytterligare ett förslag skulle kunna vara att skriva mer om olika partier och kandidater. Både att kvantifiera antalen, men också någon form av analys kring vilka partier som ställt upp genom åren i svenska val på nationell, regional och lokal nivå.

6. Demokratidag 2021

Amanda Hansson berättade om hur arbetet med SCBs demokratidag den 1 oktober fortgår. Temat är demokratistatiken 100 år och föredragshållare från Jämställdhetsmyndigheten, Linköpings universitet samt Göteborgs universitet har tackat ja till att medverka och liksom tidigare kommer användarrådets ordförande att moderera dagen.

Användarrådet var genomgående positiva till innehållet och bjöds även in att ge input kopplat till formen för seminariet. I bästa fall kan demokratidagen ske som ett hybridmöte både fysiskt och digitalt, gärna från en scen med samtliga medverkande på plats och med modererad chattfunktion för digitala åhörare. Även uppskattat om det spelas in och tillgängliggörs i efterhand.

7. Övriga frågor

Inga övriga frågor avhandlades.